

# Tomasz Murawski

---

## Bankowość odpowiedzialna, czyli czy banki działają w myśl zasad Corporate Social Responsibility

---

Ekonomiczne Problemy Usług nr 38, 336-342

---

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

TOMASZ MURAWSKI

Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

BANKOWOŚĆ ODPOWIEDZIALNA,  
CZYLI CZY BANKI DZIAŁAJĄ W MYŚL ZASAD  
*CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY*

### Wprowadzenie

Początek XXI wieku cechował gospodarkę światową pozytywnymi danymi makroekonomicznymi. Ma to swoje odbicie w każdej z dziedzin życia. Wszechobecny rozwój nie może jednak następować bezmyślnie. Każdy krok postępu odciska piętno na środowisku naturalnym. Ludzkość zaczęła baczniej zwracać uwagę na to, co czyni w tej materii. Świadomość bycia proetycznym i proekologicznym nie ominęła też świata finansów.

W świecie biznesu wrażliwość oraz troska o sprawy ekologii stały się powszechnie uznawane za ważne. Kilkanaście lat temu zostało zapoczątkowane łączenie ekologii z ekonomią<sup>1</sup>. Potwierdzeniem wagi poczynań stało się przyznanie Pokojowej Nagrody Nobla w roku 2007 za działania na rzecz globalnego ocieplenia, którą otrzymał amerykański polityk Al Gore. Wszelkie działania zmierzające ku poprawie stanu środowiska są niezwykle cenione przez opinię społeczną, a w czasach niepewności postępowanie etyczne stanowi nieraz kluczowy czynnik decydujący o podjęciu współpracy z daną instytucją.

W dziedzinie bankowości proces ten jest widoczny od dawna. Nowoczesny bank to instytucja, która jako część społeczeństwa troszczy się o jego prawidłowy rozwój. Analizuje wpływ ochrony środowiska na świat finansów i dzięki zachowaniu zgodnie ze światową ideą Społecznie Odpowiedzialnego Biznesu – CSR (*Corporate Social Responsibility*) – prowadzi swoją działalność równoznacznie z priorytetami proekologicznymi. Wspieranie CSR przez banki ma miejsce w każdej dziedzinie ich funkcjonowania. W ofercie bankowej znajdują się coraz częściej produkty oraz usługi, które w swojej specyfice posiadają cele z zakresu ekologii oraz etyki. Do takich zaliczyć należy kredyty preferencyjne, lokaty celowe, emisje „zielonych” papierów wartościowych, *Project finance* czy pośrednictwo w handlu emisjami gazów cieplarnianych.

---

<sup>1</sup> Por. E. Zysnarska: *Znaczenie funduszy ekologicznych dla bezpieczeństwa inwestycji w ochronę środowiska*. W: *Lud instytucjonalny w gospodarce*. Red. B. Polszakiewicz, J. Boehlke, Wydawnictwo UMK, Toruń 2006, s. 339.

## CSR, czyli pozytywny wydźwięk działalności operacyjnej

Nauka wzbogaciła się na przestrzeni ostatnich lat o nowe zagadnienie, które stało się przedmiotem zainteresowania teoretyków oraz praktyków zarządzania – CSR – *Corporate Social Responsibility*, który oznacza społeczną odpowiedzialność biznesu<sup>2</sup>. Nie istnieje jeszcze jedna definicja tego pojęcia. Należy jednak przyjąć, że oznacza ono aktualne zaangażowanie działalności gospodarczej na rzecz etycznej działalności w biznesie przy równoczesnym wyrażaniu szacunku dla drugiego człowieka oraz środowiska<sup>3</sup>. CSR próbowało zdefiniować wiele osób. Pośród tych osób był także Tom Cruikshank, były prezes zarządu oraz dyrektor generalny amerykańskiego przedsiębiorstwa naftowego Halliburton Company, który stwierdził, że „odpowiedzialność społeczna to szeroka dziedzina, ponieważ obejmuje tak wiele obszarów lub w tak wielu obszarach może zacząć odgrywać istotną rolę – od sposobu traktowania ludzi przez traktowanie środowiska, aż do tego, co zrobimy z nadarzającymi się okazjami lub możliwościami. Dla mnie jednak oznacza bycie wrażliwym na dobro ludzkości w każdym obszarze, na który mamy wpływ”<sup>4</sup>.

Aktywna działalność w sferze CSR staje się powodem do dumy. Około 50% firm ze Stanów Zjednoczonych oraz 80% firm z Wielkiej Brytanii spośród 100 największych firm wydaje raporty społeczne<sup>5</sup>. Wiadomości, które zawarte mają być w takim raporcie, powinny być obiektywne. Bezcelowe jest koloryzowanie działalności danej firmy w sferze etycznej i odpowiedzialności społecznej, gdyż to konsumenci są ostatecznymi sędziami i to od ich wyborów zależy jej funkcjonowanie, a gdy konsument odczuje, że został oszukany, odwróci się od takiej instytucji, sprowadzając ją w ten sposób w niebyt. W celu poprawnego publikowania raportów z zakresu odpowiedzialności biznesu należy stosować wytyczne, które stosowane są przez wszystkie firmy na całym globie ziemskim (np. *Global Reporting Initiative*). Pomaga to w porównywaniu danych zawartych w tych opracowaniach przez inne firmy. Wspomagającą kwestią w podniesieniu wiarygodności raportów są audyty tych publikacji, które wykonywane są przez zewnętrzne biura<sup>6</sup>.

Przedsiębiorstwo może korzystać na publikacji raportów, które traktują o obecności danej firmy na płaszczyźnie zagadnień społecznych. Korzyści dla przedsiębiorstw pojawiają się przede wszystkim w trzech działaniach:

- w powołaniu kodeksu etycznego, który określa w swojej treści wartości, według których podąża dana firma,

<sup>2</sup> Szerzej N. Gallagher: *Environmental & social responsibility of banks*. W: *Finance & Natural Environment*. Red. L. Dziawgo, D. Dziawgo. TNOiK, Toruń 2003, s. 195.

<sup>3</sup> I. Kuraszko, M. Panek-Owsiańska, B. Rok, K. Zadrozna: *CSR w firmie – zysk dzięki odpowiedzialności*. Przewodnik FORBESA i Forum Odpowiedzialnego Biznesu, s. 5–6.

<sup>4</sup> J. Gustafson: *Czym jest społeczna odpowiedzialność biznesu?* W: *Biznes. T. 1. Zarządzanie firmą*. PWN, Warszawa 2007, s. 190.

<sup>5</sup> G. Gibbons: *Budowanie programu odpowiedzialności biznesu*. W: *Biznes. T. 1. Zarządzanie firmą*. PWN, Warszawa 2007, s. 194.

<sup>6</sup> S. Augustyniak: *CSR – odpowiedzialność do policzenia*. „CFO Magazyn Finansistów” 2008, nr 1, s. 12–13.

- w usprawnieniu procesów, których cechą jest oddziaływanie na środowisko zewnętrzne, a także ograniczenie oddziaływania już istniejących procesów,
- w polepszeniu sytuacji pracowników w aspekcie otoczenia pracy<sup>7</sup>.

Płaszczyzna społecznej odpowiedzialności nie jest obca również sektorowi bankowemu. Istnieje wiele inicjatyw, które firmują swoją marką oraz zastrzykiem gotówki banki. Mimo tak obecnej w mediach informacji na ten temat, w rzeczywistości wygląda to inaczej. Uzyskiwanie ogromnych zysków przez instytucje finansowe nie jest połączone z aktywnością charytatywną. Dane dotyczące sum przeznaczanych przez banki na sponsoring, akcje charytatywne są owiane tajemnicą. Na początku XXI wieku konwencjonalny sponsoring nie jest już oblegany. Dziś jednorazowe finansowanie różnych pokazów zostało wyparte przez wieloletnie programy o charakterze społeczno-charytatywno-edukacyjnym. Do podstawowych kierunków wspierania przez banki należą:

- fundacje (np. Fundacja ING Dzieciom),
- edukacja (np. Fundacja Bankowa im. Leopolda Kronenberga),
- przedsięwzięcia kulturalne (np. BGŻ wspomógł wystawę „Tadeusz Kantor. Interior imaginacji”),
- ochrona środowiska (np. program ochrony żubrów – Pekao SA),
- ochrona dziedzictwa narodowego (np. PKO Bank Polski Kulturze Narodowej),
- rozbudowa inicjatyw gospodarczych (np. Akademickie Inkubatory Przedsiębiorczości),
- programy edukacji ekonomicznej (np. program „Dbam o swoje pieniądze”)<sup>8</sup>.

Związek Banków Polskich spostrzegł, że działalność na poziomie CSR jest na równi wykonywana przez duże, jak i średnie oraz małe banki. Taka forma aktywności jest niezbędna, aby dzięki swoistej „wrażliwości społecznej” sektor bankowy w Polsce podążał w tym samym kierunku, jak ma to miejsce w pozostałej części Europy<sup>9</sup>.

### Bankowość odpowiedzialna – czyli co stosują banki

W polskim sektorze bankowym zauważalna jest dziś świadomość biznesu społecznie odpowiedzialnego. Realizacja koncepcji zrównoważonego rozwoju nie byłaby możliwa bez funkcjonowania stabilnego systemu bankowego<sup>10</sup>.

Banki w dzisiejszej gospodarce rynkowej sprawują bowiem kilka społecznie odpowiedzialnych funkcji, które związane są z efektywną akumulacją oszczędności oraz alokacją

<sup>7</sup> J. Surdyk: *CSR: więcej niż PR – dążenie do osiągnięcia długofalowej przewagi konkurencyjnej*. W: *Biżnes*. T. 1. *Zarządzanie firmą*. PWN, Warszawa 2007, s. 198.

<sup>8</sup> T. Murawski: *CSR – trzy tajemnicze litery – czyli nowy trend w ekonomii*. „Gazeta Finansowa”, 19 XII 2008, 8 I 2009, s. 30–31.

<sup>9</sup> D. Skrobisz: *Spółecznie odpowiedzialne? „Bank”* 2007, nr 6 (117), s. 10–12.

<sup>10</sup> Por. W. Jaworski: *Possibilities for a bank engagement in environmental protection*. W: *Finance & Natural Environment*. Red. L. Dziawgo, D. Dziawgo. TNOiK, Toruń 2003, s. 271 oraz L. Dziawgo: *Bank a ochrona środowiska. Wykorzystanie banków w gromadzeniu kapitałów w celu finansowania ochrony środowiska*. „Bank i Kredyt” 1998, nr 3, s. 9.

kapitału w gospodarce. Dzięki globalizacji i liberalizacji przepływów kapitałowych widoczny jest postępujący wzrost konkurencji na rynku pozyskiwania kapitału. W większym stopniu kapitał podlega alokacji z sektorów o niższej stopie zwrotu do sektorów, gdzie pozyskać można relatywnie wyższe stopy. Swobodny przepływ kapitału ograniczony jest wyłącznie reputacją oraz płynnością rynków i instytucji. W celu oceny reputacji rynków i instytucji przez inwestorów coraz częściej stosuje się kryteria społecznie, etyczne i ekologiczne<sup>11</sup>.

Zgodnie z tym podejściem coraz więcej banków posiada w swym portfelu produkty w ramach SRI (*Social Responsibility Investment*), czyli Społecznie Odpowiedzialnego Inwestowania. Obecnie w Polsce inwestorzy mają do dyspozycji kilka możliwości inwestowania społecznie odpowiedzialnego: inwestycje bezpośrednio w akcje spółek, w jednostki uczestnictwa TFI oraz w produkty strukturyzowane. Na rynku polskim wskazać można działalność Fortis Banku, który prowadził już dwie subskrypcje produktu Fortis L-Fix Zielony Bonus. Ten fundusz inwestuje w 18 międzynarodowych spółek, których działalność związana jest z energią alternatywną, czyli przede wszystkim z produkcją biopaliw czy energii słonecznej. W aktywach tych zostało ulokowane około 2 mld EUR<sup>12</sup>. PKO/Credit Suisse natomiast przygotowuje dla swoich klientów możliwość lokowania kapitału w fundusz *Credit Suisse Fund (Lux) Christian Values*. Ten utworzony przed rokiem fundusz inwestuje środki tylko w spółki, dla których ważne są wartości chrześcijańskie<sup>13</sup>. W ostatnim czasie na rynku pojawił się nowy produkt oferowany przez Multibank. Lokata „Dobra Energia” skierowana została do klientów, którzy pragną zarabiać na dobrach codziennego użytku. Instrumentem bazowym Lokaty Inwestycyjnej Dobra Energia jest koszyk akcji spółek defensywnych – reprezentujących sektory uważane powszechnie za najmniej narażone na skutki kryzysu finansowego (Altria Group Inc. – koncern tytoniowo-alkoholowy, Electricite de France SA – największy producent energii elektrycznej w Europie, Enel SpA – największy producent i dystrybutor energii elektrycznej we Włoszech, Kraft Foods Inc. – koncern produkujący artykuły żywnościowe i napoje, Nintendo Co Ltd – lider rynku gier wideo). Władze tego banku w taki o to sposób motywują taki dobór koszyka akcji: „Wydatki konsumentów na energię elektryczną, żywność czy używki nie są ograniczane w czasie spowolnienia gospodarczego w takim stopniu, jak np. na wyjazdy zagraniczne czy dobra luksusowe. Z tego względu akcje spółek Altria Group, Electricite de France, Enel czy Kraft Foods mogą w czasie kryzysu wykazać się większą stabilnością kursów. Nintendo jest zaś jedną z niewielu spółek sektora hi-tech, która pomimo kryzysu osiągnęła rekordowe wyniki za rok 2008 i odniosła ogromny sukces na rynku gier wideo”<sup>14</sup>.

<sup>11</sup> M. Penczar, B. Lepczyński, P. Pisarewicz: *Reporting on Corporate Social Responsibility by Banks, Companies and Financial Institutions in Poland*. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2003, s. 14–15.

<sup>12</sup> *Zielony bonus dla Oddziałów*. Informacja reklamowa Fortis Banku, Warszawa 2007.

<sup>13</sup> *Credit Suisse Fund*. Prospekt funduszy oferowanych przez PKO/Credit Suisse, Warszawa–Luksemburg, listopad 2008.

<sup>14</sup> *Lokata Inwestycyjna Dobra Energia*. Prospekt reklamowy Multibanku, Warszawa 2008.

### Spolecznie odpowiedzialne ryzyko?

W gronie różnych rodzajów ryzyka bankowego istotną rolę odgrywa ryzyko kredytowe. Dotyczy ono w swej istocie możliwości zaistnienia sytuacji, w której kredytobiorca nie będzie chciał lub nie będzie mógł wywiązać się z zobowiązania zapłaty odsetek i spłaty rat kapitałowych. Złe zarządzanie portfelem kredytowym oraz nadmierne ryzyko kredytowe to najczęstsze przyczyny, które prowadzą do upadłości banków<sup>15</sup>.

W związku z ryzykiem kredytowym i potencjalnym powstaniem tzw. trudnego kredytu banki ponoszą potrójne konsekwencje kosztowe:

- koszt związany z niespłaconą częścią kredytu,
- koszt utrzymywania rezerw celowych,
- konsekwencje podatkowe, w przypadku gdy rezerwy celowe nie zostaną uznane za koszt uzyskania przychodów<sup>16</sup>.

Nadmierne ryzyko kredytowe w konsekwencji może doprowadzić do obniżenia jakości portfela kredytowego, pogorszenia się wyników finansowych banku i rentowności, a w efekcie do spadku wartości banku dla akcjonariuszy. W warunkach wzrostu znaczenia idei społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstwa, banki powinny w najbliższych latach w zarządzaniu ryzykiem kredytowym coraz większą wagę przywiązywać do kryteriów społecznych, etycznych, a zwłaszcza ekologicznych. Kredytowe ryzyko ekologiczne oznacza możliwość powstania sytuacji, w której kredytobiorca nie będzie mógł dokonywać spłat rat kapitałowych i odsetek w wyniku problemów ekologicznych<sup>17</sup>.

Czynniki wywołujące kredytowe ryzyko ekologiczne można podzielić na dwie zasadnicze grupy<sup>18</sup>:

- zewnętrzne – niezależne od banku, związane ze zmianą sytuacji kredytobiorcy;
- wewnętrzne – zależne od jakości podejmowanych w banku decyzji.

Do pierwszej grupy czynników wywołujących ekologiczne ryzyko kredytowe można by zaliczyć<sup>19</sup>:

- zaostrzenie prawodawstwa w zakresie ochrony środowiska i coraz bardziej rygorystyczne jego przestrzeganie,
- wzrost kosztów w związku z utylizacją i składowaniem odpadów,
- wzrost opłat za emisję zanieczyszczeń do powietrza, wód i ziemi,
- ucieczkę konsumentów od produktów postrzeganych jako zagrażające środowisku naturalnemu,
- zakładowe katastrofy ekologiczne.

<sup>15</sup> Por. D.R.Fraser, L.M. Lyn: *Ocena wyników działalności banku komercyjnego*. Związek Banków Polskich, Warszawa 1996, s. 30.

<sup>16</sup> L. Pawłowicz: *Restrukturyzacja przedsiębiorstwa w sytuacji kryzysowej*. W: *Studium bankowości*. T. II. Red. R. Wierzba. Gdańska Akademia Bankowa, s. 127.

<sup>17</sup> M. Penczar, B. Iępczyński, P. Pisarewicz: *op.cit.*, s. 19-21.

<sup>18</sup> *Ibidem*, s. 20.

<sup>19</sup> *Ibidem*.

Wewnętrzne czynniki są związane z istnieniem potencjalnego niebezpieczeństwa złej oceny ekologicznego ryzyka kredytowego, które może się wiązać z niską jakością podejmowanych w banku decyzji.

Negatywne skutki dla banków związane z kredytowym ryzykiem ekologicznym mogą się wiązać z pogorszeniem się jakości<sup>20</sup>:

- portfela kredytowego,
- zabezpieczeń.

Banki powinny przede wszystkim unikać ryzyka ekologicznego. Polegałoby to przede wszystkim na unikaniu sektorów, branż oraz klientów o nadmiernym kredytowym ryzyku ekologicznym. W tym celu należałoby stworzyć w bankach wewnętrzne normy ostrożnościowe o charakterze proekologicznym oraz opracować procedury kredytowe, które uwzględniałyby<sup>21</sup>:

- ekologiczne aspekty w badaniu zdolności kredytowej potencjalnych kredytobiorców,
- ekologiczne aspekty zabezpieczeń kredytowych,
- wymianę informacji na tematy ekologiczne z klientami,
- monitoring ryzyka ekologicznego kredytobiorców.

### Podsumowanie

Współczesna ekonomia nie ogranicza się do ścisłego respektowania praw biznesowych. Coraz częściej wykracza poza bariery ustanowione w przeszłości i dotyka większości dziedzin życia. Stanowi to naturalny bieg wydarzeń w ciągłym procesie globalizacji. Jedną z szeroko eksponowanych dziedzin jest etyka oraz ekologia. Połączenie tych nurtów przynosi wiele korzyści. Sektor bankowy to jedno z ogniw zmieniającej się rzeczywistości. Przed nim klienci stawiają wyzwania, które obejmują przestrzeganie regulacji prawnych na szczeblu państwowym oraz europejskim, ale również coraz częściej dotyczą one prowadzenia działalności bankowej z zastosowaniem Społecznie Odpowiedzialnego Biznesu. Skuteczność działania banku mierzona jest zadowoleniem klientów, a ich zaufanie budowane jest przez cały czas. Odpowiedzialna działalność to przejaw wzmocnienia relacji inwestorskich oraz podkreślenie profesjonalizmu instytucji.

---

<sup>20</sup> *Ibidem*, s. 21.

<sup>21</sup> G. Borys: *Ryzyko ekologiczne w działalności banku*. Biblioteka Menedżera i Bankowca, Warszawa 2000, s. 67.

**RESPONSIBLE BANKING, OR BANKS WORK ACCORDING  
TO PRINCIPLE OF CORPORATE SOCIAL RESPONSIBILITY**

**Summary**

The article pose a question about responsible activity of banks in the beginning of 21. century. It shows large influence of Corporate Social Responsibility and face how important criteria is an ethical approach between Client and Bank. Modern attitude of banking sector is distinguished by adapted social, ethical and ecological criteria. These rules generate new trend for future.